

La grafia *Bocayrent* no la trobo fins a 1459, en un doc. català, de l'arxiu de Biar, si bé alternant amb *Bocayren* en el mateix doc. (xxxvi, 5.21, 5.23). Més cites encara, però en grafia modernitzada en Mtz-Fdo. a. 1271 junt amb *Serrella* i 1270 amb disposicions per a Bertran Revell, justícia de la vila (o. c. 1, 120 i 1010). L'acastellanada *Bocairente* no la veig abans de 1774, en què Lz.Vargas en donà biblgr. (I, 68). Un *Bocharon* que apareix citat junt amb Callosa en un doc. de 1264 (MtzFdo. I, 551) no puc aclarir si és de Bocairent o d'un altre lloc; però de tota manera no serà nom gaire relacionat amb el de la vila.¹

Moltes dades antigues en SSiv. 150-153 des dels Ss. XIII i XIV; notem-hi especialment que fins a 1546 Alfafara li estava tan subordinada que ni tan sols hi havia aquí pila baptismal. Bona informació també sobre la molta quantitat d'imatges i obres artístiques de gran valor que s'hi feren i s'hi dotaren a l'església, i al convent, en els Ss. XVI i XVII, en particular el magnífic retaule que hi pintà en el S. XVI l'insigne Joan de Joanes (que formà escola a Bocairent), retaule expoliat en el E. XVIII pel rei de Madrid i dipositat en el gran museu madrileny.

DOC. ANT. *Aràbiga*. Ja figura escrit *Bukajrān* en el valencià Abenalabbar (c. 1200) (Vallvé, *Al-And.* 1972, 149, n. 12); escrit igual en el «Mugrib» (si bé ho entenc, el *Bayāno 'l-Mogrib* de l'africà Aben Adarí), segons el qual seria un dels «castells de Dénia», en el qual nasqué el poeta Aben-Rohaim, que escrivia aquells anys 1121-23; encara que Dénia sigui lluny de Bocairent, per a un africà Dénia era el port d'accés a tots els castells de la zona Benicadell-Mariola. En fi s'ha citat, per part de molts, l'Edrissi (SSiv.; Sarthou GGRV 604 etc.) atribuint-li la grafia *Bekiren*, que cal entendre en lletres aràbigues بکيران (= *B-k-y-rān*), però això s'havia de vocalitzar sens dubte, *bukayrān*, com en els altres. En canvi rebutgem la suggerència que s'entengui Bocairent en la grafia *Bksr*, del Tractat amb Todmir (S. VIII): a vocalitzar probablement *Bākasro* o *Bikasro*, i era, segurament *Bigastro* (com han opinat Tarradell i SGuarner), en els afores d'Oriola, lloc que ha sonat també com a seu d'un bisbat visigòtic.²

ETIM. Insegura. Car no podem descartar un origen, parcialment, ni àdhuc totalment, aràbic.

A) És possible que en aquest nom figuri l'ar. *Abu-*, que, com és ben sabut, es reduïa vulgarment a *Bu-*; i en el d'Espanya, en proporció potser tan alta com en el d'Algèria i Marroc actual.³ Ara bé aquest element prefixat no sols significava 'el pare d'En Tal o Tal', sinó també tenia el paper d'exponent lingüístic amb valor merament gramatical, com en la nostra locució «el de», «aquell de».

a) En àrab *al-qajrayān* significa 'la capital', la població principal: Dozy, *Suppl.* II, 431a. Però hi ha la pron. familiar, contracta, *qajrūān*: en efecte la cèlebre ciutat, capital aràbiga de Tunísia, es pronuncia així (fr. *Kairouan*). Com que la *ā*, quan no ho priva una consonant emfàtica, sona *ā(ɛ)*, podríem imaginar

que *Bu 'l-qajrūān* es vagi aplicar a Bocairent amb un sentit com 'el de la capital'; potser, doncs, ¿nom del predi d'algú de la capital de València? No gaire més obstacle fonètic que haver d'admetre que *ryé* es reduís, en boques morisques, a *ré* (cf. cast. *cur(u)ēna*, *fr(u)ente*, *br(u)ezo*); si bé és cert que no lliga del tot el *qaf* amb el *kef* que hi posen Abenalabbar, Abenadarí i Edrissi, ni la caiguda de la *-l-* de *Bu 'l-* lligaria gaire amb la forma *Bukajrān* d'aquests autors. En rigor, però, *Bu-Qajrūān* 'home de ciutat' fóra base concebible; i ho fóra un *Bu-Qajrūāni* (adjectiu nisba) 'pare del ciutadà'.

b) Hi ha un *Cayrén* ben conegut, que figura repetit com alqueria de la vall d'Albaida en el *Rept.* (477, 340, 342, 425, 428, 491; una variant *Cayron* és falta de lectura). El podem localitzar a poc més d'1 k. SE. del trifini Aiolo-Canals-Montesa, o sigui 8 k. dret al N. de Bocairent; on el mapa marca *Casa Cairent* i *Bassa Cairent* (3° 05' × 38° 54'): «Barranc de *Bocairent*», que hi posa el mapa és error del cartògraf per Barranc de *Cairent*, que és com ho posa el cadastre; i jo mateix també vaig anotar-hi una *Font de Ceirent* i un Barranc de *Cairent* abocant cap a Canals (pron. *kajrēnt* xxxii, 28.16, 29.27, 30.7). Aquest nom pot venir d'un postantroponímic romà: *CARTUS*, en efecte, està molt documentat en inscripcions per Schulze (114), com a cap d'una gran família antroponímica (*Carisius*, *Careius*, *Caresius*, *Carinius* etc.); de la qual Skok troba, en massa, derivats en *-ANUM* i *-ACUM*, en tot el Midi (§§ 3, 429); i afegint-hi, a *Cat.*, *Carerac*, prop de Torelló, < *CARISIACUM*.

Doncs també podríem creure que *Bo-cairén* fos *Abu-Cairen*, sigui en el sentit de 'el de Cairent' o bé 'el pare de Cairent': percebut Bocairent pels moros, en qualitat de població més important, com 'el pare o generador de Cairent' (per més que *Cairent* fos nom tan antic o més que el seu); en fi també es podria conjeturar, que, baixant les aigües de la Font de *Cairent* des del Nord, i les de Bocairent des del Sud, per formar juntes el riu Clariano, hi hagué una confusa noció que Bocairent creà el riu Clariano o el barranc de Cairent: d'on 'pare del Cairent'.

B) Tanmateix reconeguem que aquestes especulacions aràbigues ens obliguen a una sèrie d'hipòtesis indemostrables, ultra les objeccions fonètiques que entrebanquen A) a). I que, per tant, seria més satisfactori trobar per a aquest nom un origen merament romà: com en la gran massa de NLL valencians en *-en(t)*: *Marinyent*, *Bairén*, *Parsent*, *Picassent* etc. I verament això és possible. No, però, com ho digueren MzPi (*Top.*, 125) i Sanchis Guarner (*Hist. del P. Val.*, vol. I, junt amb Tarradell): d'un **Bucarius*, o **Buccarius*; perquè ni aquest nom existeix en cap font antiga ni hi ha cap base per suposar-lo: res d'això en Schulze, Holder, Skok, Weisgerber (*Rhen. G. Celt.*), car hi ha només un *Buccerius* amb *e*, que és un nom rar (només en Schulze), i justament *-arius* és una terminació que es dona ben poc en l'antroponímia romana.

Calia, però recordar-se que l'àrab no tolera la se-